

ALMANYA EĞİTİM SİSTEMİ REHBERİ

Mustafa Doğan

Crossborder Jurists

November -2024

Germany

İçindekiler

Almanya Eğitim Sistemi Rehberi.....	3
Genel Bakış: En iyi okul mu? En iyi eğitim stratejisi mi?.....	3
A. Alman Eğitim Sistemindeki Kurumlar.....	4
1. Kindergarten (Anaokulu, 0-6 Yaş)	4
2. Grundschule.....	4
3. Weiterführende Schulen (İkincil / İkinci Kademe Okullar).....	4
a. Hauptschule	5
b. Realschule	5
c. Gymnasium.....	5
d. Gesamtschule (Kapsamlı Okul).....	5
4. Mesleki Eğitim Kurumları (Berufsbildung).....	6
a. Ausbildung.....	6
b. Berufskolleg.....	7
c. Berufsschule	7
d. Fachoberschule	7
e. Berufliches Gymnasium	7
f. Umschulung.....	8
5. Yüksek Eğitim Kurumları	8
a. Studium	8
b. Dualestudium	8
c. Fachhochschule /Hochschule :	9
B. Mezuniyet Dereceleri ve Diplomalar	10
1. Erster Schulabschluss.....	10
2. Hauptschulabschluss - Erweiterter erster Schulabschluss.....	10
3. Realschulabschluss (Mittlerer Schulabschluss).....	10
4. Fachhochschulreife - Fachabitur	10
5. Allgemeine Hochschulreife (Abitur/Vollabitur)	10
6. Bachelor	11
7. Master	11
8. Doktorand/Promotion	11
C. İhtimalere Göre Eğitim Stratejileri.....	12

1. Öğrenci İlkokul Diploması yani Hauptschulabschluss alamamış.....	12
2. Öğrenci Hauptschlussabschluss diploması almış.....	12
a. Ausbildung.....	12
b. Berufskolleg.....	12
3. Öğrenci Realschulabschluss/Mittlere Reife Diploması almış.....	12
a. Ausbildung.....	12
b. Abitur	12
4. Öğrenci Voll veya Fachabitur yaptı bundan sonra hangi alternatifler var?	13
a. Studium	13
b. Dualestudium:.....	13
c. Fachhochschule/Hochschule	14
5. Sonradan eğitim için Akşam Okulları	14
D. Sık Sorulan Sorular	15

Almanya Eğitim Sistemi Rehberi

Genel Bakış: En iyi okul mu? En iyi eğitim stratejisi mi?

Almanya'daki eğitim sistemi, federal bir yapıya sahip olduğu için 16 eyalet arasında bazı farklılıklar gösterse de genel hatlarıyla tutarlı bir yapıya sahiptir. Eğitim sistemi, erken çocukluk eğitiminden başlayarak üniversiteye kadar uzanır ve genellikle Kindergarten, Grundschule, weiterführende Schulen (ikincil/ikinci kademe okullar) ve üniversite gibi aşamalara ayrılır.

Alman eğitim sisteminde temel amaç, en prestijli okuldan ziyade, öğrencinin bireysel yeteneklerine ve ihtiyaçlarına en uygun eğitim yolunu sunmaktır. Grundschule'den sonra Hauptschule'ye kaydolun bir öğrenci ile Gymnasium'a kaydolun bir öğrenci yolun sonunda aynı Mühendislik fakültesinde yollarını birleştirebilirler. Her şey normal gitmesi halinde iki taraf için de sene kaybı yaşanmadan bu yol tamamlanabilir. Kabul etmek gerekir ki eğitimin süreci, niteliği, zorunlu ve seçmeli derslerdeki farklılıklar, öğrenci profili ve tabii ki öğrencinin baş etmesi gereken zorluklar iki okulda birbirinden farklıdır. Burada vurgulamaya çalıştığımız husus her öğrenci profiline uygun çözümlerin üretildiğidir. Bu yüzden sistem, bireyselleştirilmiş eğitim sistemi olarak adlandırılabilir ve devlet kontrolündeki merkezi sınav sistemine göre değil, öğrencinin eğilimi, öğrenme becerisi, dil yeteneği, okulların öğrencilerden beklentisi gibi faktörler bu konuda belirleyicidir.

Özellikle Türkiye, Çin, Güney Kore gibi eğitim rekabetinin yoğun olarak yaşandığı ve çocuğun gelecek başarısının en iyi okulda okuma ile ilişkilendirildiği ülkelerden gelenler, bir yandan Alman eğitim sisteminin mantığını anlamada zorlanırken, bir yandan da çocuklarını başedilmesi çok zor olan ve ciddi zaman ve emek kayıpları ile sonuçlanan eğitim süreçlerine sokabilmektedirler. Halbuki Alman eğitim sistemi, birçok ülkeden farklı olarak öğrencinin mutluluğunu bir hedef olarak belirlemektedir, bu yüzden her aşamada öğrenciye bireysel yeteneklerine uygun yollar göstermektedir.

Bu çalışma ebeveynlere ve öğrencilere yol gösterici bir rehber olarak tasarlanmıştır. Bir tarafında ebeveynlerin bilgiden mahrum hayalleri ve hedefleri, diğer tarafta tam gelişmemiş dil becerisi ile daha da zorlaşan eğitim sürecine karşı tek başına mücadele etmek zorunda bırakılan öğrencilerin durumları bu çalışmanın temel motivasyonunu oluşturmaktadır.

A. Alman Eğitim Sistemindeki Kurumlar

1. Kindergarten (Anaokulu, 0-6 Yaş)

0-6 yaş arasındaki çocuklar için olup eğitim sürecinin giriş kapısıdır. Bazı Kindergarten'lar 3 yaşından büyük çocukları kabul etmektedir. Kindergarten zorunlu değildir, ancak çoğu aile çocuklarını 3 yaşından itibaren gönderir. Kindergarten'ların amacı, çalışan ebeveynlerin çocuklarının bakımının yapılması, çocukların sosyal becerilerin geliştirilmesi, temel dil öğrenimi, motor becerilerin desteklenmesi ve okula hazırlıktır¹.

Alternatif olarak Tagesmutter'lar : Bu müessese, Kindergarten'ların yeterli olmamasından doğan bir çözümdür. Kindergarten'a gitmesi gereken çocuklara bir Erzieherin tarafından bakılır. Erzieherin kendi evinde veya bu işe uygun olarak açtığı bir mekanda en fazla 7-8 çocukluk gruplara bakıcılık yapar. Kindergarten'a paralel bir eğitim hedeflenir.

Kindergarten ve Tagesmutter masrafları genellikle eyaletler tarafından sübvans edilir, ancak bazı durumlarda ebeveynlerden gelirlerine bağlı olarak katkı payı alınabilir².

2. Grundschule

Türkiye'deki ilkokulların karşılığıdır. Eyaletlere göre değişmekle birlikte 4. Sınıfa veya 6. Sınıfa kadar eğitim verilir. Buradaki eğitim 6 yaşında başlar ve zorunludur. Temel okuma, yazma, matematik, fen bilgisi, sosyal bilgiler, sanat, müzik ve beden eğitimi içerir. Yabancı dil genellikle İngilizce olup 3. veya 4. sınıfta başlar³.

4. sınıfın sonunda (bazı eyaletlerde 6. sınıf) öğrencilerin akademik performanslarına göre öğretmenler velilere ikinci kademe okul türlerine yönlendirme yaparlar. Bu yönlendirme tavsiye seviyesindedir. Veliler durumu değerlendirirler ve kendi kararlarına göre öğrenci Hauptschule, Realschule, Gesamtschule veya Gymnasium'a devam eder. Ebeveynler bu tavsiye uymak zorunda değildir. Mesala Realschule tavsiyesi alan bir öğrenci Gymnasium'a kayıt yaptırabilir, tam tersi de olabilir.

3. Weiterführende Schulen (İkincil / İkinci Kademe Okullar)

Almanya'da eyaletlere göre değişse de genel olarak 10. Sınıfa kadar veya 18 yaşına kadar eğitim zorunludur. Grundschülerden sonraki aşamayı oluşturan ikincil eğitim, öğrencilerin yetenek ve hedeflerine göre farklı okul türlerinde devam eder. Bu aşama genellikle 5. sınıftan 12. veya 13. sınıfa kadar sürer⁴.

Bütün ikinci kademe okullarında 9. Sınıf veya 10.sınıfta zorunlu 2 veya 3 hafta mesleki staj yapılır.

¹ <https://www.kita.nrw.de/ueber-kita-nrw/kindertagesbetreuung-und-fruehe-bildung>

² Kuzey Ren-Vestfalya eyaletinde, 1 Ağustos 2020 tarihinden itibaren, okul öncesi eğitim için okul başlangıcından önceki son iki yıl, tüm ebeveynler için gelir düzeyine bakılmaksızın ücretsizdir. Bir çocuk, bir yılın 30 Eylül tarihine kadar dört yaşını doldurmuşsa, aynı yılın Ağustos ayından (yeni kreş yılının başlangıcı) itibaren okul başlangıcına kadar herhangi bir ücret ödenmez. <https://www.familienportal.nrw.de/1-bis-3-jahre/finanzielles-formales/kosten-fuer-kindertagesbetreuung>

³ <https://www.schulministerium.nrw/grundschule>

⁴ <https://www.familienportal.nrw.de/6-bis-10-jahre/betreuung-bildung/schulformen-nrw>

İkinci kademe okullar aşağıda sayılmıştır.

a. Hauptschule⁵

Hauptschuleler mesleki eğitime hazırlığı ön planda tutan okullardır. İkinci kademe eğitimdeki en basit ve temel eğitim bu okullarda verilmektedir. Eğitim daha az akademik, daha çok uygulamalı bir eğitim sunar.

Bu okullarda eğitimin hedefi 9. Sınıf sonunda „Erster Schulabschluss“ (ilk diploma) veya 10. Sınıf sonunda „Erweiterter erster Schulabschluss“ (kapsamlı ilk diploma) sertifikası alınmasıdır. Ardından genellikle Berufskolleg'lere veya Ausbildung programlarına geçilir.

b. Realschule⁶

Realschule'ler bir yönü ile Türkiye'deki genel liselerin karşılığıdır denilebilir.

Bu okullar akademik derslere odaklanır. Yabancı dil, matematik ve fen dersleri daha yoğundur. Bu okullar eğitim seviyesinin yüksekliği ve zorluk açısından Hauptschule'ler ile gymnasiumlar arasında yer alır.

Bu okuldaki eğitimin sonucunda 10. sınıfta Realschulabschluss alınması hedeflenir.

c. Gymnasium⁷

Türkiye'deki Anadolu Liseleri veya Fen Liselerine karşılık gelmektedir. Gymnasium'lara Grundschule'lerin ardından 5. Sınıftan itibaren veya farklı okullardan 10. Sınıfın ardından Realschulabschluss aldıktan sonra Abitur eğitimi için kayıt yapılabilir⁸.

Gymnasiumların amacı üniversiteye hazırlıktır. Mesleki eğitim yoktur. Bu okullarda en yüksek akademik seviye hedeflenmektedir. Müfredat, matematik, fen, sosyal bilimler, birden fazla yabancı dil (İngilizce, Fransızca, Latince veya İspanyolca gibi), edebiyat ve sanat gibi geniş bir yelpazede derslerden oluşmaktadır.

10. sınıfta Realschulabschluss, 12. sınıfta Fachabitur, 13. sınıfta Vollabitur seviyesinde mezuniyet alarak bu okullardan mezun olunabilir. Bunlardan Fachabitur ve Vollabitur üniversiteye giriş için gerekli olan diplomalardır. İleride bu konuda daha ayrıntılı açıklama yapılacaktır.

d. Gesamtschule (Kapsamlı Okul)⁹

Gesamtschuleler, Hauptschule, Realschule ve Gymnasium'un bir kombinasyonudur. Bireyselleştirilmiş bir eğitim sistemi sunulur. Aynı sınıftaki öğrencilerin bir kısmı aynı dersi temel seviyede, diğer kısmı yüksek seviyede matematik, İngilizce veya Almanca derslerini alabilir. Bu yönüyle eğitim öğrencinin ihtiyacına göre şekillenir.

⁵ Hauptschule'ler ile ilgili daha ayrıntılı bilgi için : <https://www.schulministerium.nrw/hauptschule>

⁶ Realschule'ler ile ilgili daha ayrıntılı bilgi için : <https://www.schulministerium.nrw/realschule>

⁷ Gymnasium'lar hakkında daha ayrıntılı bilgi için : <https://www.schulministerium.nrw/gymnasium>

⁸ Realschulabschluss diploması ile geçiş imkanı ile ilgili olarak, her Gymnasium'un kendi kabul kriterleri vardır. Genel bir kural yoktur.

⁹ Gesamtschule'ler hakkında daha ayrıntılı bilgi için : <https://www.schulministerium.nrw/gymnasium>

Gesamtschulelerde öğrenci, akademik yeterlilik seviyesine göre her yönüyle Gymnasium'a paralel bir eğitim alabilir.

Öğrenciler farklı okullara yönlendirilmeden, yeteneklerine göre farklı diploma imkanları sunulur. Buna göre bir öğrenci 9. Sınıfta Hauptschulabschluss, 10. Sınıfta Realschulabschluss, 12. Sınıfta Fachabitur, 13. Sınıfta Vollabitur diplomaları alabilir.

4. Mesleki Eğitim Kurumları (Berufsbildung)

Mesleki eğitim Alman eğitim sisteminin dünya genelinde en güçlü kabul edildiği alandır. Mesleki eğitim sisteminde Berufskolleg, Berufsschule, Berufliche Gymnasium Fachoberschule ve Fachhochschule aşamaları bulunmaktadır¹⁰. Ausbildung sürecinde, teorik eğitim sayılan okullar aracılığıyla yürütülmektedir¹¹.

Genel okullarda yani Realschule, Gesamtschule ve Gymnasium'larda öğrenci sınıf tekrarlarıyla birlikte 10 yıl ve yaş olarak 18 yaşına kadar Realschulabschluss alamazsa öğrencinin okulla ilişkisi kesilir ve mesleki eğitime yönlendirilir. Bu yüzden Berufskolleg'ler öğrencilerin eğitim hayatına devamları için mesleki ve teorik eğitimin harmanlandığı ikinci bir fırsat sunar.

a. Ausbildung

Ausbildung, Almanya'da iş hayatının, meslek öğreniminin en önemli ve kapsamlı alanını oluşturmaktadır¹². Ausbildung eğitimi ilk okul diploması alındıktan sonra her aşamada mümkündür. Bununla birlikte her seviyede Ausbildung'un kendi özel şartları bulunmaktadır¹³. Çoğunluğu Realschulabschluss ile kabul ederken, bazıları Fachabitur veya Vollabitur isteyebilir. İlkokul diploması bakımından ise kaynaklarda çok basit mesleki eğitimlere olanak sağlandığından bahsedilmektedir¹⁴.

Ausbildung mesleğe göre değişmekle birlikte genellikle 3 yıldır. Öğrenci Ausbildung sırasında şirketten ücret alır. Bu ücret 900-1200 Euro arasında değişir. Seneler ilerledikçe alınan maaş da artar.

Çalışmamızın bu kısmında Realschulabschluss diploması alındıktan sonraki aşama üzerinde duracağız. Öğrenci bu diplomayı aldıktan sonra yapmak istediği mesleğin Ausbildung'unu yapar. Ausbildung iki aşamalı bir eğitimidir. Haftanın ortalama 3-4 günü bir firmada mesleki eğitim yapılır, geri kalan günlerde ise okulda teorik eğitim devam eder. Öğrenci okula kaydını yaptıracak ve staj yerini kendisi bulacaktır.

Ausbildung bitirme sınavı IHK (Industrie- und Handelskammer) veya HWK (Handwerkskammer) tarafından yapılır. Bu sınav sonucunda alınan diploma ile kişi resmi olarak mesleki yeterlilik sertifikasına sahip olur. Bu sertifika ile kişi kendi işini kurabilir, eğitime devam edebilir veya üniversiteye başlayabilir¹⁵.

¹⁰ Üniversiteler'de mesleki okul olarak değerlendirilebilir.

¹¹ <https://www.schulministerium.nrw/berufskolleg>

¹² <https://handbookgermany.de/tr/aif>

¹³ [Studienintegrierende Ausbildung in Nordrhein-Westfalen \(SiA-NRW\) | Bildungsportal NRW](#)

¹⁴ <https://handbookgermany.de/tr/vocational-training-dual>

¹⁵ <https://www.hochschulkompass.de/studium/voraussetzungen-fuer-studium/hochschulzugangsberechtigung/studieren-ohne-abitur.html>

Ausbildung yapan kişi Fachabitur veya Vollabitur yapmadan da üniversite eğitim alabilmektedir. Bunun şartları řu şekildedir. En az 2 yıl mesleki eğitim ve en az 3 yıl meslekte fiili çalışmanın ardından üniversitelere doğrudan kayıt yaptırabilmektedir. Mesleki eğitimin tamamladıktan sona kendi çocuğuna bakmış veya yaşlı-hasta bir yakını ile ilgilenmiş olması hali 3 yılın içinde hesaba dahil edilmektedir. Bu konuda üniversitelerin kendi internet siteleri ayrıca incelenmelidir¹⁶.

b. Berufskolleg¹⁷

Eyaletlere göre değişmekle ve özel ayrıksı durumlar olmakla birlikte, mesleki eğitimin üniversiteye kadarki eğitim aşamaları genellikle Berufskolleg'lerin bünyesinde yer alır. Yani Berufskolleg adını taşıyan binada hem Berufskolleg, hem Berufsschule, hem beruflisches Gymnasium, hem Fachhochschule yer almaktadır¹⁸.

Eğitim sürecinin parçası olarak Berufskolleg'ler, meslek okullarının en alt kademesinde yer alır. Bu okulların 10. Sınıfı iki kademelidir. Hauptschulabschluss diploması alamayanlar için ayrı bir bölüm, bu diplomayı alıp gelenler için ayrı bir bölüm bulunmaktadır. Hauptschulabschluss diploması alamayanlar önce bir yıl o diplomayı almak için eğitim alırlar, ardından bir yıl da Realschulabschluss diplomasını hedefleyen bir eğitim alırlar¹⁹. Eğer öğrenci Hauptschulabschluss diplomasına sahipse bu durumda 10. Sınıfın ikinci kademesinde doğrudan eğitime başlayacaktır.

c. Berufsschule

Berufsschule, Ausbildung yapan öğrencilerin devam ettiği okullardır. Öğrenci haftanın iki günü ve blok derslerde bu okula devam eder. Berufsschule'ler genellikle Berufskolleglerin içindedir.

d. Fachoberschule

Meslek okullarının ikinci kademesi Fachoberschule'dir. Realschulabschluss diploması olan öğrenciler kaydolabilir. 11 ve 12.sınıflar bu aşamada bulunmaktadır. Bu bölümü bitirenler fachabitur diploması alırlar. Bu 11. sınıf staj + eğitim, 12. sınıf tam zamanlı okul ve Fachabitur sınavına hazırlıkla geçer.

e. Beruflisches Gymnasium

Gymnasium ve Gesamtschulelerdeki Abitur eğitimine paralel eğitim veren meslek okuludur. Bu eğitimin hedefi Allgemeine Hochschulreife yani Vollabitur'dur. Bu diploma ile Gymnasium veya Gesamtschulelerden alınan Vollabitur eşdeğerdur²⁰.

Realschulabschluss ve not ortalamasına göre kayıt yapılır. Diğer meslek okullarına göre Teorik eğitim daha ağırlıklıdır.

¹⁶ <https://www.schulministerium.nrw/studieren-nach-der-dualen-berufsausbildung>

¹⁷ Berufskollegler hakkında daha ayrıntılı bilgi için: <https://www.schulministerium.nrw/berufskolleg>

¹⁸ Kapsamlı bir Berufskolleg internet sitesi için : <https://www.bkukr.de/>

¹⁹ Türk girişimciler tarafından yürütölen bir Berufskolleg: <https://www.kant-bk.de/>

²⁰ Berufskolleglerden alınabilen Vollabitur ile ilgili örnek okul ilanı : <https://www.glockenspitz.de/abitur.html>

f. Umschulung

Umschulung bir öğrencinin normal eğitim sürecinin bir parçası değildir. Bununla birlikte göçmenler sıkça bu eğitim kurumu ile karşılaştığı için burada kısaca değinmek istedik.

Umschulung, meslek değiştirme anlamına gelmektedir. Zaten mesleği olan, yetişkin bireylerin, farklı nedenlerle meslek değiştirmek için aldıkları eğitimdir. Eğitim 2 yıl sürer. İki yılın sonunda IHK sınavı ile mesleki yeterlilik test edilir ve sınavları geçenlere başarı belgesi verilir. Bu belge Ausbildung sonunda alınan belge ile eşdeğerdir.

Bu eğitim okullarda verilmez, eğitim şirketleri bu hizmeti sunmaktadır. Eğitim'in teorik bölümü eğitim şirketi tarafından, mesleki eğitim bölümü ise staj yapılan şirket tarafından üstlenilmektedir²¹.

5. Yüksek Eğitim Kurumları

Almanya'da üniversite eğitimi de öğrencinin eğitim ihtiyacı ve hedefine göre farklı alternatifler sunmaktadır²².

a. Studium

Genel olarak klasik üniversitelerde (Universität) verilen teorik ağırlıklı eğitimdir. Akademik kariyer veya araştırma yapmak isteyenler için uygundur.

Teorik bilgi ağırlıklıdır. Genellikle daha uzun sürer (6-8 dönem lisans). Akademik araştırmalar ve yüksek lisans/doktora yolları açıktır. Mühendislik, hukuk, tıp, felsefe gibi alanlarda daha yaygındır. Lisans diploması (Bachelor) ile mezun olunur.

Almanya'daki tüm üniversitelerin listesine ulaşmak için bu linke tıklayabilirsiniz²³ : [Universitäten in Deutschland - Studis Online - Studis Online](https://www.studis-online.de/hochschulen/universitaeten/)

b. Dualestudium

Öğrenci tıpkı ausbildung gibi üniversite okurken bir şirket ile anlaşp haftanın belirli günleri şirkette, diğer günleri üniversitede olacak şekilde dual bir eğitim alabilir. Eğitim alana, şirketin bulunduğu lokasyona göre üniversitelerde veya fachhochschulelerde verilir. Bu genelde 3 gün şirket 2 gün okul şeklinde olmakla birlikte okula, döneme ve alana göre değişiklikler göstermektedir. Bu durumda eğitim masrafları ve öğrencinin maaşı anlaşılan şirket tarafından üstlenilmektedir. Öğrenci şirketten ortalama 1200-1500 Euro tutarında bir maaş da almaktadır. Lisans diploması (Bachelor) ile mezun olunur.

Mezun olduktan sonra iş bulma şansı yüksektir, çünkü birçok öğrenci çalıştığı şirket tarafından işe alınır.

²¹ <https://www.iwwb.de/information/Was-ist-eine-Umschulung-weiterbildung-74.html>

²² Almanya'daki yüksek eğitim kurumlarının listesi için :
https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_universities_in_Germany ,
https://de.wikipedia.org/wiki/Liste_der_Hochschulen_in_Deutschland

²³ <https://www.studis-online.de/hochschulen/universitaeten/>

Almanya'daki tüm Dualestudium statüsündeki Hochschulelerin listesine ulaşmak için bu linke tıklayabilirsiniz²⁴: [Duale Hochschulen und Berufsakademien in Deutschland - Studis Online - Studis Online](https://www.studis-online.de/duale/)

c. Fachhochschule /Hochschule :

Teori ile pratiği birleştiren, daha çok mesleki uygulamaya yönelik eğitim veren yükseköğretim kurumlarıdır.

Bu okullarda uygulama odaklı eğitim olup staj zorunludur. Süre genellikle 6-7 dönemdir (3 - 3.5 yıl). Akademik kariyere değil, iş hayatına hazırlık ön plandadır. Özellikle mühendislik, bilişim, medya, sosyal bilimler ve işletme gibi alanlarda tercih edilir. Staj sırasında maaş zorunluluğu olmamakla birlikte staj yapılan şirketlerden genellikle maaş alınmaktadır²⁵.

Lisans diploması (Bachelor) ile mezun olunur.

Almanya'daki tüm Fachhochschulelerin listesine ulaşmak için bu linke tıklayabilirsiniz²⁶: <https://www.studis-online.de/hochschulen/fh/>

²⁴ <https://www.studis-online.de/hochschulen/duale/>

²⁵ Örnek Fachhochschule için: <https://www.hs-niederrhein.de/startseite/>

²⁶ <https://www.studis-online.de/hochschulen/fh/>

B. Mezuniyet Dereceleri ve Diplomalar

1. Erster Schulabschluss

Almanya'daki en temel seviyede diplomadır. İkinci kademe okullarda 9. Sınıfta alınabilir. Bu diploma ile bazı ausbildunglar yapılabilir. 9. sınıfın sonunda 10. sınıfa geçişle birlikte, öğrenciler İlk Okul Diploması'nı (eski adıyla Hauptschulabschluss) alırlar. Bu belgede, öğrencinin 10. sınıfta A tipi mi yoksa B tipi mi eğitime devam edeceği de belirtilir. İlk Okul Diploması, merkezi sınav olmaksızın alınır²⁷.

Öğrenci bu diploma ile Hauptschule'de 10. Sınıfa devam edebilir veya Berufskolleg'lerin 10. Sınıfa Realschulabschluss almak için kayıt yaptırabilir.

2. Hauptschulabschluss - Erweiterter erster Schulabschluss

Hauptschule 10. Sınıftan sonra alınan diploma. Bu diploma ile meslek eğitimi veya Berufskolleglere geçiş yapılabilir. Erweiterte Erste Schulabschluss (Genişletilmiş İlk Okul Diploması, eski adıyla 10. sınıfın ardından alınan Hauptschulabschluss Typ A), bir diploma sınavının ardından alınır²⁸.

Öğrenci bitirme sınavında yüksek başarı gösterirse bu diploma Realschulabschluss(diğer adlarıyla : Mittlere Schulabschluss veya Fachoberschulreife) seviyesinde kabul edilir²⁹.

Realschulabschluss aldıktan sonra Berufskolleg'lerin Fachoberschule bölümüne kayıt yaptırılıp buradan 12.sınıfın sonunda fachabitur diploması alınabilir.

3. Realschulabschluss (Mittlerer Schulabschluss)

Bu diploma orta düzey/ikinci kademe okul bitirme diploması olup Mittlere Reife/ Mittlerer Schulabschluss olarak da adlandırılır. 10. Sınıf bitiminde alınır. Bu diploma ile ausbildung yapılabilir, Gesamtschule ve Gymnasium'ın Abitur sınıflarına kayıt yapılabilir. Yine Berufskolleglerin Fachoberschule'lerine kayıt yapılabilir.

4. Fachhochschulreife- Fachabitur

Resmi adı Fachhochschulreife olup genel kullanımı Fachabitur'dur. Gesamtschule, Gymnasium ve Berufskolleg'lerde 12. Sınıf sonunda alınır. Teknik ve uygulama odaklı tüm üniversitelere giriş olanağı sağlar³⁰, 6 aylık staj zorunluluğu vardır.

5. Allgemeine Hochschulreife (Abitur/Vollabitur)

Gesamtschule, Gymnasium'ların 13. Sınıfı sonunda alınır. Yine Berufskollegler'de 12. Sınıfta Fachabitur'da başarılı olduktan sonra, 13. Sınıfı olan Fachhochschulreife sınıfına devam edilerek Vollabitur diploması alınabilir. Vollabitur tüm üniversitelere kayıt olanağı sağlar.

²⁷ <https://www.schulministerium.nrw/hauptschule>

²⁸ <https://www.schulministerium.nrw/hauptschule>

²⁹ <https://www.schulministerium.nrw/hauptschule>

³⁰ İlgilenilen bölüm için, her üniversitenin kendi internet sitesinde bu konuda araştırma yapılmalıdır.

6. Bachelor

Üniversitelerin veya Fachhochschule'lerin sunduğu ilk akademik derecedir. Genellikle 6-8 yarıyıl (3-4 yıl) süren bu program, lisans derecesi olarak Türkiye'deki sistemle denk kabul edilir. Farklı alanlara göre "Bachelor of Arts (B.A.), Bachelor of Science (B.Sc.)" gibi unvanlarla verilir.

7. Master

Bachelor derecesinden sonra gelen ikinci akademik derecedir. 2-4 yarıyıl (1-2 yıl) süren bu program, Türkiye'deki yüksek lisans derecesine denktir. Alanına göre "Master of Arts (M.A.), Master of Science (M.Sc.)" gibi unvanlar alınır.

8. Doktorand/Promotion

Doktora derecesidir. Master sonrası yapılır ve genellikle 3-5 yıl sürebilir. Araştırma odaklıdır ve tez çalışması gerektirir. Başarılı savunma sonunda "Dr." unvanı kazanılır (örneğin Dr. med., Dr. phil.).

C. İhtimalere Göre Eğitim Stratejileri

1. Öğrenci İlkokul Diplomasi yani Hauptschulabschluss alamamış

Almanya’da Hauptschulabschluss, Ausbildung yapmak için de en alt seviyede gerekli diplomadır³¹.

Öğrenci eğer 18 yaşını bitirmiş, 10 yıl genel okullarda eğitim görmüş ama hala hauptschlussabschluss diploması alamamışsa, bu durumda öğrenci genel okullarda yani Hauptschule, Gesamtschule, Realschule veya Gymnasiumlarda eğitimine devam edemez.

Öğrenci Berufskolleglerin 10. Sınıfına kaydolar ama eğitimin hedefi Hauptschulabschluss/Erweiterter Erster Schulabschluss’dur³². Berufskolleglerde iki farklı 10. Sınıf öğrenci Hauptschlussabschluss diploması almayı hedefleyen bölüme kaydolabilecektir. Bu diplomayı aldıktan sonra isteğe göre ausbildung yapılabilir veya mesleki eğitime devam edilebilir. Bu seviyedeki eğitim 1 yıl sürer, 2-3 haftalık blok staj ile iki eğitim dönemini de kapsayacak şekilde haftada 1 günlük staj eğitimi bulunmaktadır.

Hauptschlussabschluss diploması alındıktan sonraki süreç aşağıda ele alınacaktır.

2. Öğrenci Hauptschlussabschluss diploması almış

Öğrenci bu durumda iki yolu takip edebilir: Berufkolleg 10. Sınıf veya Ausbildung.

a. Ausbildung

Öğrenci doğrudan Ausbildung’a başlayabilir.

b. Berufskolleg

Öğrenci Hauptschulabschluss diploması ile istediği mesleği veren Berufskolleg’e kaydolar. Öğrencinin hedefi 10. Sınıfın sonunda Realschulabschluss veya Mittlere Reife olarak adlandırılan diplomayı almaktır³³. Bu okullar tam zamanlı mesleki okullar olup belirli bir meslek için eğitim verir (ör. hemşirelik, IT, teknik meslekler). Mesleki eğitimin gereği olarak uzun süreli staj eğitimleri vardır. Buradan mezun olduktan sonra öğrenci isteğine göre Ausbildung yapabilir veya Realschulabschluss diploması sahiplerinin haklarına sahip olur.

3. Öğrenci Realschulabschluss/Mittlere Reife Diploması almış

Öğrenci bu durumda farklı seçeneklere sahip olup, Ausbildung veya Abitur yapabilir.

a. Ausbildung

Ausbildung ile ilgili yukarıda bilgi verildi.

b. Abitur

Abitur iki çeşittir. 1. Fachabitur, 2. Vollabitur

³¹ <https://handbookgermany.de/tr/vocational-training-dual>

³² <https://www.glockenspitz.de/hauptschulabschluss-nach-klasse-10.html>

³³ <https://www.glockenspitz.de/mittlerer-bildungsabschluss.html>

Vollabitur için öğrenci Gesamtschule veya Gymnasiumlara kaydolmalıdır. Fachabitur için ise yine Gesamtschule, Gymnasium’a veya Fachoberschule’lere kaydolmalıdır.

aa. Fachabitur / Fachhochschulreife

Fachabitur için farklı imkanlar mevcuttur. Gesamtschule veya Gymnasium’larda 12. Sınıf yani son sınıftan bir önceki sınıftan mezun olup, o aşamada abitur sınavlarına girerek fachabitur diploması alınabilir³⁴.

Öğrenci Realschulabschluss diploması ile Berufskoleglerin içinde yer alan Fachoberschule’ye kaydolabilir. Böylece öğrenci 11 ve 12. Sınıfı okuyup oradan fachabitur sınavlarına girip aldığı mezuniyet puanına göre üniversitelere başvurabilecektir.

Fachabitur ile hukuk, tıp ve öğretmenlik bölümlerine başvurulamaz diğer tüm bölümlere başvurulabilir.

ab. Vollabitur (Allgemeine Hochschulreife):

Vollabitur, Gesamtschule ve Gymnasium’lar ile Berufskollegler’in³⁵ 13 sınıfından sonra alınabilir. Öğrenci ardından Abitur sınavına girer. Aldığı puana göre üniversitelere başvuru şansı elde eder. Hukuk, tıp ve öğretmenlik bölümlerine sadece Vollabitur ile kayıt yaptırılabilir. Tabii ki mühendislikler, sosyal Hizmet gibi diğer yüzlerce bölüme de başvurulabilir.

4. Öğrenci Voll veya Fachabitur yaptı bundan sonra hangi alternatifler var?

Öğrenci Abitur yaptıktan sonra mezuniyet türüne ve puanına göre önünde farklı seçenekler mevcuttur.

a. Studium

Genel olarak klasik üniversitelerde (Universität) verilen teorik ağırlıklı eğitimidir. Akademik kariyer veya araştırma yapmak isteyenler için uygundur³⁶.

Teorik bilgi ağırlıklıdır. Genellikle daha uzun sürer (6-8 dönem lisans). Akademik araştırmalar ve yüksek lisans/doktora yolları açıktır. Mühendislik, hukuk, tıp, felsefe gibi alanlarda daha yaygındır. Lisans diploması (Bachelor) ile mezun olunur.

b. Dualestudium:

Öğrenci tıpkı ausbildung gibi üniversite okurken bir şirket ile anlaşp haftanın belirli günleri şirkette, diğer günleri üniversitede olacak şekilde dual bir eğitim alabilir. Eğitim alana, şirketin bulunduğu lokasyona göre üniversitelerde veya fachhochschulelerde verilir. Bu genelde 3 gün şirket 2 gün okul şeklinde olmakla birlikte okula, döneme ve alana göre değişiklikler göstermektedir. Bu durumda öğrenci şirketten ortalama 1200-1500 Euro tutarında bir maaş almaktadır. Lisans diploması (Bachelor) ile mezun olunur.

³⁴ <https://www.ausbildung.de/ratgeber/fachabitur/>

³⁵ Her Berufskolleg’de 13. Sınıf yani Fachhochschulreife imkanı bulunmamaktadır. Okulların internet sitesi incelenmelidir.

³⁶ <https://www.uni-koeln.de/>

Mezun olduktan sonra iş bulma şansı yüksektir çünkü birçok öğrenci şirket tarafından işe alınır.

c. Fachhochschule/Hochschule

Teori ile pratiği birleştiren, daha çok mesleki uygulamaya yönelik eğitim veren yükseköğretim kurumlarıdır. Almanca'da "University of Applied Sciences" olarak da geçer³⁷.

Uygulama odaklı eğitim (staj zorunludur). Süre genellikle 6-7 dönemdir (3 - 3.5 yıl). Akademik kariyere değil, iş hayatına hazırlık ön plandadır. Özellikle mühendislik, bilişim, medya, sosyal bilimler ve işletme gibi alanlarda tercih edilir. Lisans diploması alınır. Staj sırasında maaş zorunluluğu olmamakla birlikte staj yapılan şirketlerden genellikle maaş alınmaktadır.

5. Sonradan eğitim için Akşam Okulları

Abendrealschule, Hauptschulabschluss diploması olanlar için akşam okullarına devam edilerek Realschulabschluss alma imkanındır³⁸.

Abendgymnasium, Realschulabschluss diploması olanlar için akşam okullarına devam edilerek Fachabitur veya Vollabitur alma imkanı sunar³⁹.

³⁷ <https://www.hs-niederrhein.com/homepage/>

³⁸ <https://www.schulministerium.nrw/weiterbildungskolleg>

³⁹ <https://www.schulministerium.nrw/weiterbildungskolleg>

D. Sık Sorulan Sorular

1. Türkiye’den geldik oradaki en iyi okul Fen Liseleri veya Anadolu Liseleri idi. Almanya’daki en iyi okul hangisidir. Çocuğumun üniversite okumasını istiyorum hangi okula yazdırmalıyım.

Almanya’da en iyi okul diye birşey yoktur. Almanya’da öğrencinin ihtiyacına en uygun okul stratejisi vardır. Türkiye’den yeni gelmiş, Almanca dil yeteneği yetersiz, 12 yaşında olan bir öğrencinin Gymnasium’a kaydedilmesi onu çok zorlayacaktır. Bu öğrenciye daha yumuşak bir geçişi sağlayabilecek Realschule veya Gesamtschule gibi alternatifler de vardır.

Yukarıda da anlatıldığı gibi akademik olarak en hafif eğitimin verildiği Hauptschule ile başlayan bir öğrenci bile üniversite eğitime erişip makina mühendisi, muhasebeci veya kamu çalışanı olabilmektedir. Bu yüzden öğrencinin akademik yetenekleri, muhakeme gücü, dil yeteneği, okul dışı etkinlikler olan sanat, spor, kişisel gelişim benzeri alanlara ayırmak istediği vakit gibi pek çok faktör bu yol haritasını belirlemede önemli rol oynamaktadır.

2. Almanya’daki bir üniversite bir bölüm için Vollabitur isterken, bir diğer üniversite aynı bölüm için fachabitur isteyebilir mi?

Evet bu mümkündür. Üniversitenin tipi bu konuda önemli rol oynamaktadır. Eğer üniversite yoğun olarak teorik eğitime odaklanmış, öğrencilerini de akademik eğitime yönlendirme, bilimsel araştırmalara dahil etme gibi bir misyonu varsa bu durumda vollabitur ister. Eğer daha çok teknik ve uygulamalı eğitim öne çıkıyorsa bu durumda aynı bölüm için bir başka üniversite fachabituru yeterli görebilecektir. Bunda etkili olan bir diğer faktör de üniversitenin bulunduğu eyaletin yasalarıdır.

3. Türkiye’den yeni geldik. Çocuğum 14 yaşında ve Hauptschule’ye yerleştirildi. Halbuki çocuğum Bilgisayar Mühendisi olmak istiyordu. Bu durumda çocuğum artık üniversite okuyamayacak mı?

Hayır üniversite okuma şansı devam etmektedir. En verimli ve en az yorgunlukla şu yol izlenebilir: Hauptschule’den Hauptschulabschluss diploması alınacak, ardından iki yol var Hauptschule’de devam edip 10. Sınıfta Realschulabschluss diploması seviyesinde diploma veya Berufskolleg 10. sınıfa kaydolup Realschulabschluss diploması alınacak, ardında Berufskolleg’de Fachoberschule’den Fachabitur diploması alınacak bu diploma ile üniversitelerin Bilgisayar Mühendisliği bölümlerine başvurulabilir. Öğrenci eğer isterse Berufskolleg’de 13. Sınıfa devam edip orada Vollabitur da yapabilir.

Bir diğer seçenek Realschulabschluss’dan sonra Ausbildung’dur. 2-3 yıl süre ile bilgisayar donanım veya yazılımla ilgili bir alanda ausbildung yapıp, ardından 2 yıl meslekte çalıştıktan sonra uygulamala ağırlıklı bir fachhochschule’den bilgisayar mühendisi olarak mezun olabilir.

4. Gymnasium veya Gesamtschule’den alınan Vollabitur veya Fachabitur’un üniversite başvurularında bir farkı var mı?

Hayır yok. Her iki okulun aynı seviyedeki diplomaları aynı değerdedir. Önemli olan Abitur puanıdır.

5. Fachoberschule'den alınan Fachabitur ile Gymnasium veya Gesamtschule'den Fachabitur'un üniversite başvurularında bir farkı var mı?

Hayır yok. Önemli olan Abitur puanıdır. Fachabitur ile girilen bir bölüme Gymnasium'dan Vollabitur yapan bir öğrencinin ekstra bir avantajı olmayacaktır. Bununla birlikte üniversite özellikle akademik eğitim hedefliyorsa, bu yüzden allgemeine schulelerden yani Gesamtschule veya Gymnasium'dan alınan diploma isteyebilir.

6. Vollabitur yapmadan da tıp fakültesi okunabilir mi?

Evet teorik olarak mümkündür ve örnekleri de vardır. Öğrenci Realschulabschluss diploması aldıktan sonra tıpla ilgili bir Ausbildung'a başlar. Örneğin Notfallsanitäter. Burada 3 yıl Ausbildung yapar. Daha sonra bu alanda en az 3 yıl çalışır ve bu şekilde sahadan gelenler için kontenjan ayıran Tıp Fakültelerine başvurur. Kabul edilirse tıp fakültesini okuyabilir. Tıpfakültesi ile ilgili bu olanak diğer bazı bölümler için de mümkündür⁴⁰.

7. Çocuğum Gymnasium'da Abitur'a başladı ancak 11. Sınıfta iki kez kaldı. Eğitim hayatı bitti mi? Üniversite okuyamayacak mı?

Hayır, eğitim hayatı bitmedi. Abitur için de zorunluluk olan Realschulabschluss diploması zaten var. Berufskolleg'lere geçiş yapıp orada Gymnasium'a göre daha rahat bir eğitim alıp Fachabitur veya Vollabitur yapılabilir.

⁴⁰ <https://www.hochschulkompass.de/studium/voraussetzungen-fuer-studium/hochschulzugangsberechtigung/studieren-ohne-abitur.html>